

De Drie
om hem
priester
alle tegen
en, geldt

z, dat de
en minste
mensfor-
n Jesus
beginsel-
de kerk",
prediker
ij moet
houdt.
de kerk",
is. En k
beoor-
et karak-

Dr. Lief-
sson en
Evangelie
denstbo-
karakter
noet ge-
aan, mits
et goede
noch de
toe. Het
niet in
indhaven.
blijft aan

ke tucht,
a vrijma-
e van de
der waar-
gen zulk

. Gooszen
zulk een
oor open

is het is:
et ruwte
gestoken.
eernaar
e Leeraar,

ht tegen-
bezitten.
an wiens
gelle van
erd.

De rust
iets meer
en is geen

kan wat

ere onzes

t zijn eere
vrij be-
oring en

elult der
toelating
len regel
besprekt
Ned. Ger.
t de Vrije

aren toet-
kerken,
een Unie-
geen of-
fice rechten
plichtbe-

andidaten
t zijn toe-
hebben in
het ont-
regeling
der hoog-

enschelijke
bestaan,

t, met den
ogte af te
scultelt in
te staan,
in examen
mag toe-

etref: in
den plicht
voor allen,
ijn, zelden

er de be-
ontwikkel-
et ambt;
e dat de
ederrecht-

nde Die-
gen schui-
bben;
hen Kerk
waarborg
chwaartit

School te
hervoor
de wege
g steeds
naar de
aanmelden,

de Christ,
ogge man-
l, aan bui-
den, waar-
had noch

met de
gezoekt,
te bieden

voor de rechtzinnigheid der kandidaten (wat
nooit kan), maar hoofdzakelijk omdat de
aard en het wezen der Theologie zulk een
band met de kerk eischt.

Van de hand van Dr. Geesink, te Rot-
terdam, zag een uitsnede geschiedt het
licht. Het heet: *Beknopt Overzicht van de
Geschiedenis der Nederlandsche Gerefor-
meerde Kerken in de 19de eeuw*, en door-
loopt onder dien titel in heldere uiteenzetting
het liet en leed, dat aan onze kerken in dien
loop ontfermde eeuw overkomen is.

De Organisatie van 1816; de *Revisie*;
Molenaars strijd; het lijden van Kolbregge
en Ledebour; de Afscheiding van 1834;
de Groninger, Moderne en Ethische richting;
de Confessionale partij; de herleving der
Gereformeerde beginselen; het Vrij bekeer-
de Vrije Universiteit; het Conflict te Am-
sterdam, en de Doleantie zijn in kort be-
stek en met meesterlijke hand u voorgre-
teekend.

Alzo doet het tweerlei dienst.
Vooreerst tocht stelt het tegenover de
schreef en onware voorstellingen der tegen-
partij de juiste toedracht der zaken; en ten
andere biedt het u een kostelijke gelegen-
heid, om u door de lectuur van een hon-
derd bladzijden een geregeld denkbeeld te
vormen van den gang, dien de strijd ten
onzen nam, en hoe we eindelijk uitkwam-
en en moesten komen, waar we thans staan.

Evensal al wat Dr. Geesink schrijft, is
ook dit werk zulk een helder als glas in zijn
opvatting; kort en bondig uitgedrukt; en
pittig geschreven.

Toch lete men er op, dat het oorspron-
kelijk geschreven was voor een Duitsch
werk. Dr. Zahn had hiertoe Dr. Geesink
uitgenoodigd.

Daar echter in het Deutsche werk het
overzicht over onze kerken *verkort* moest,
en bovendien zulk een overzicht ook ten
onzen belang moest inboezemen, besloot
Dr. Geesink het *onverkorte* stuk, nu in
Hollandsch gewaad, aan onze kerken aan
te bieden.

Hij hebbe er onzen dank voor.

Met onverdeeld genoegen namen we ken-
nis van de zes stellingen, waarin Dr. Hoe-
demaker zijn denkbeelden over de reorgani-
satie der kerk geformuleerd heeft.

Reeds voor jaren uitte we den wensch,
dat hierna begonnen ware.

Zoolang ge uw denkbeelden nog niet
in stellingen kunt formuleren, ontbreekt
het u zelve nog aan klaar en helder be-
wustzijn van wat u voor oogen zweelt
en zijt ge ten eenemale onmachtig aan
anderen uw bedoeling duidelijk te maken.

Te meer verblijden we er ons over, dat
het hier thans eindelijk toe gekomen is, en
gunnen we ons, na het zomerreces, gaarne
de moeite, om deze stellingen te toetsen.

Thans volstaan we met de mededeeling
gevolgd door een critiaal oordeelmerkling.
Deze zes stellingen dan luiden:

I. Het Alg. Regl. van 1816, waardoor de
Herv. Kerk een Bestuursinrichting verkreeg,
is in zijn oorsprong onwettig. Het is ingevoerd
door een macht, die hiertoe, zoowel uit een
Staatskundig als uit een Kerkelijk oogpunt, on-
bevoegd was.

Ofschoon de Staatinmenging in 1832 op-
hield, ofschoon het Reglement van 1816 tege-
lijkertijd een belangrijke wijziging onderging,
ofschoon deze wijziging in menig opzicht een
verbetering mag worden genoemd, ofschoon de
meerderheid der stemgerechtigde leden hier-
door, destijds en later, in de gelegenheid werd
gesteld eenigen invloed op de samenstelling
der Besturen, en, langs dien weg, op de aan-
neming en verwerping van Reglementen te
laten gelden, duimt de onwettige invloed der
Staatsmacht op onze Kerk voort in zijne
gevolgen.

(Art. 139 van de Grondwet voor het Konink-
rijk Holland.)

Advies Raad van State 12 Mei 1814.)

II. Het eigenaardige kenmerk van onze or-
ganisatie ligt in hare Bestuursinrichting, d. i. in
het feit, dat de Kerk, als één geheel gedacht,
geregeerd wordt door in rang opklommende
Besturen, in plaats van zich in uitbreidende
vergaderingen te openbaren.

Voor zoodanige inrichting kan in de Heilige
Schrift geen enkele grond worden aangewezen.
Daarentegen is zij in strijd met hetgeen, bij
wettige gevolgtrekking, uit de Heilige Schrift kan
worden afgeleid, gelijk ook met de grondbe-
ginselen van onze Kerk, zooda deze uit hare
beijndelen, hare verordeningen en hare geschie-
denis worden gekend; niet minder is zij ook
in strijd met de roeping onzer kerk.

(Acta Wezel VII Art. 14, Art. VII Conf
Helvet. Art. XXX Conf. Belg.)

Uitspraken der H. S. *entrent de kerk*,
het *Kerkverband, de ambten, de roeping om*
niet alleen als individuen, ook met allen
als plaatselijke Kerken, maar als één geheel
te arbeiden aan de uitbreiding der Kerk.

III. Het bestaan van in rang opklommende
besturen, in plaats van zich uitbreidende ver-
gaderingen, is een der meest voor de hand
liggende beletselen tot den bloei der Herv.
Kerk.

Door deze inrichting worden de classale
vergaderingen van de haar toekomende regere-
matie beroofd, en tot kerkelijke kiescolleges
verlaagd; wordt de eenheid der Kerk, die zij
beweert uit te drukken, grotendeels onzichtbaar,
de normale werking van de tucht tot genezing
van de Kerk belet, en de kerkelijke quaestie
volstrekt onoplosbaar.

De theorie, die aan deze inrichting ten grond-
slag ligt, sluit in zich een verloopende van
het Gereformeerde beginsel. De praktijk, waar-
toe zij aanleiding geeft, is door en door on-
aanvaardig, insover zij ¹ zich moet bedienen
van dubbelzinnige en uiterst reikbare formules,
om een schijnbaar en schijnvredet te hand-
haven; ² de Kerk onherroepelijk aan den geest
van partijchap overlevert.

Daarenboven is zij, ongedoerd den niet ge-
ring te schatten zegen, die van de Kerk, ook
in dezen toestand, uitgaat, verwerpt, omdat
zij den hand van gemeenschap met buitenlan-
dse kerken verbreekt; aanleiding geeft, dat

het, lech der kerk, allerlei onverklikkele
en onvriendelike, wisten wordt verterd; al-
mede, omdat zij het individualisme op het
terrein van Christelijke werkzaamheid den vrijen
teugel laat, en het sectarisme doet tierden, dat
onzen Staat te gronde richt.

IV. Het kweeken dezer overtuiging, in-
steed van de partijchap te vooden en aanleiding
te geven tot scheuring, hetzij in den vorm van
Doleantie, of in dien van Afscheiding, is een
afdoend verweermiddel tegen beiden.

Afscheiding nl, onder de organisatie verraadt
onschriftuurlijke denkbeelden aangaande het
verbod, den Doop, de kerkelijke tucht; ter-
wijl afscheiding van de organisatie, d. i. de
Doleantie, daarenboven nog onbijbelsche en
onhistorische voorstellingen veronderstelt ten
opzichte van de Kerk, het kerkverband, en de
ambten in de Kerk.

Daarenboven wordt het verband tusschen
de Kerk des Ouden en die des Nieuwen Ver-
bonds door beiden niet zuiver opgevat; de be-
lijdenis van de Geref. Kerk aangaande de Over-
heid door de Doleterenden en vele Afschei-
denis verloochend, en vervangen door een
theorie van zuiver revolutionaire herkomst.

Het verkeerde in onze organisatie is geen
uittollet van leerdelige dwaalingen in de
Heilige Kerk, maar een uitwendig beletsel.
Het raakt niet het wezen of van de Kerk,
of van de heiligheden, of van het ambt, of
van de tucht, maar alleen hun wezen.

V. Onder deze omstandigheden is onze plicht
duidelijk voorgeschreven, t. w.:

¹ Een dankbaar gebruik te maken van de
gelegenheid, die onze Kerk biedt of laat om de
gemeente te verzamelen en haar in het
Evangelie te dienen.

² In de overtuiging, dat ieder kerkelijk
conflict ons brengt in een impasse tusschen
onze rechten en plichten als opzieners en die
van andere leden en opzieners, of tusschen de
rechten van de plaatselijke Kerk en die van
andere plaatselijke Kerken, of tusschen de re-
chten van het bekeer en die van het bestuur,
geene conflicten te zoeken, daarvan geen heil
te verwachten, maar ons evenmin door nuttig-
heidstheorien te laten bewegen te angstvallig
te vermijden en te ontvluchten.

³ Onszelven en anderen uit het Woord van
God, aan de hand van de heiligheden en de
praktijk der Geref. Kerken, duidelijk zoeken te
maken, binnen welke grenzen de verdraag-
zaamheid geoorloofd en plichtmatig is, en in
hoever het kwaad kan en moet getolereerd
worden, dat wij niet bij machte zijn te ver-
wijderen.

⁴ De aangewezen middelen tebaat te ne-
men, om de verwijdering van de Bestuurs-
inrichting, met behoud van hetgeen daarin goeds
mocht worden gevonden, met allen ernst en
in het besef van onze machteloosheid en in
's Heeren kracht te zoeken;

⁵ Zóó te zoeken, ¹ dat het administratief ge-
deelte van de taak der Kerk aan het bestuur, in
den vorm van vaste en verantwoordelijke com-
missies, worde toevertrouwd;

² dat de rekening worde gehouden met
den actueelen toestand der Kerk, derhalve a.
ongedeerd de vrijheid van de gemeenten, b.
met erkenning van de noodzakelijkheid van
overgangsmaatregelen in den vorm van een
modus vivendi, en bijgevolg c. door uitbrei-
ding van de werkzaamheden der Classen;

³ dat de verlangde reorganisatie vooraf-
gegaan worde door een onderzoek naar de
zuivere beginselen van Kerkregering, en eindelijk
alleen ten doel hebbe had in overeenstem-
ming te brengen met het Woord van God; m.
a. w. dat zij niet worde ondernomen in een
uitluitend confessioneel belang, veel minder
in dat der repinaaliteit.

VI. Aangesien de rechtsbasis der organi-
satie, volgens het arrest van den Hoogen Raad
gezocht is in verjaging en de vrijwillige me-
werking van de gemeenten; almede aangezien
de Herv. Kerk uit die gemeenten of plaatselijke
Kerken bestaat; verder ook, omdat hun geen an-
der middel overblijft om hunne rechten te doen
gelden, zoolang de Synode het initiatief niet
nemt tot reorganisatie, hebben zij de roeping
althans, bij monde van den Kerkeraad, en aan
de Synode en aan den Koning uitdrukkelijk
mede te deelen, dat hunne medewerking tot de
organisatie geene andere betekenis heeft,
dan die van een onafwijzbare onderwerping
aan hetgeen zij verkeeracht achten, omdat hun
de macht ontbreekt het te veranderen, en om-
dat zij geene vrijheid hebben hunne bediening
vaarwel te zeggen, hunne rechten prijs te ge-
ven, en zoolwel de Kerk als hunne gemeente
te verscheuren ter wille van een uitwendig be-
letsel, waarbij hun nog zoo veel vrijheid van
beweging wordt gelaten.

(Art. 1. Alg. Regl. der Ned. Herv. Kerk.)

Hierbij nu merken we thans reeds ter-
loops, en in afwachting van nadere toet-
sing, op:

¹ dat de feiten, waarvan Dr. Hoedemak-
er uitgaat, niet geheel juist zijn omschreven.
Met name geldt dit de 6^e stelling. Het is
toch niet zoo, dat de Hooge Raad bij zijn arrest
er van uitging alsof de Organisatie van 1816
door de gemeente als corporatie, ware aan-
vaard; maar heel anders, dat de Hooge Raad
uitging van de stelling, dat de leden
het Reglement *rebus ipsis et factis* hadden
aangenomen. Volgens den Hoogen Raad werd
het niet één uit gemeenten bestaande kerk,
maar een uit persoonlijke leden bestaand
Genootschap.

² Dat Dr. Hoedemak-
er vergist, zoo hij oordeelt dat de Doleantie
éene afscheiding onder de organisatie is.
Uit elk stuk dat naar den Koning
ging, bleek, dat de Doleantie juist brek-
ing met de organisatie was, en op het Syno-
daal Convent soowel als op de Synode te
Utrecht, is dit feit zoo luid en zoo dui-
delijk mogelijk geconstateerd.

³ En ⁴ dat het vijfde puntje van Dr. Hoe-
demakers stellingen schuilt in deze zinsae:
„Onafwijzbare onderwerping aan hetgeen
zij verkeeracht achten, omdat hun de macht
ontbreekt om het te veranderen.”

Dat is Thorbecke: Het kan niet anders!
En tegen Groen leus: Het moet anders!
Van het Koningschap van Christus in
deze stellingen dan ook geen woord.

Dit teekent.

Hierbij laten we het voorhands, Dr. Hoe-
demaker dank zeggende dat hij eindelijk
geformuleerd heeft.

Uit Amerika doet men ons de vraag,
hoe het te verstaan zij, dat onlangs door
ons blad werd vastgehouden aan Calvijn's
theorie, om de *Blasie* voorop te stellen,
en dat toch eertijds in uitgegeven predi-
catien door onzen hoofdredacteur tegen „on-
ware vooropstelling” van de verkiezing
gewaarschuwd werd.

Deze zaak ligt eenvoudig.

Als we bij Calvijn's stelsel van „voorop-
stelling” spreken, wordt de quaestie bedoeld,
of in den Raad Gods de eeuwige verkiezing
volgt, dan wel voorop gaat. Een vraag
waarop we in laatst gemelden zin antwoor-
den.

Als we daarentegen de „onware voorop-
stelling” bestrijden, is bedoeld de praktische
vraag, of de prediking en het vermaan be-
ginnen moet, met tot den zondaar te zeggen:
„Het eeuwige heil brengt u alleen de ver-
kiezing Gods,” of wel, dat den zondaar de
Wet en het Evangelie zij te prediken,
om hem eerst na zijn toebereiding in te
leiden in de mysteriën van Gods Raad.

En hierop nu antwoorden we: In de
roeping van den zondaar tot bekeering,
gaat de Raad Gods niet voorop, maar
volgt die.

KUYPER.

Uit de Pers.

In zake Dr. Liefinck zond Dr. J. A. Bruins,
predikant te Idaard, dit protest ter tekening
aan „predikanten en lidmaten der Ned. Herv.
kerk” rond.

Een predikant in de Ned. Herv. Kerk wordt met
ontzetting uit zijn ambt bedreigd wegens onrechtzinnig-
heid. „Is Dr. J. W. Liefinck van Raaiwerd Door
hem was een beroep aangenomen naar Sliedrecht.
Eenige stemgerechtigde lidmaten aldaar trachten
tevens, dat zij het ontzetting van Liefinck uit zijn ambt
grond van citaten uit geschriften van Liefinck, van
hem te beweren, dat hij noch Christen, noch Pro-
testant is, en dus het Evangelie niet predikt noch
prediken kan. Het classicaal bestuur van Sneeck, dat
over de tegen Liefinck ingebrachte berispingen had te
oordeelen, dewijl Raaiwerd onder de classen Sneeck
behoort, keurde te niet alleen gegrond, maar meende
tevens, dat zij het ontzetting van Liefinck uit zijn ambt
aanleiding zouden kunnen geven, en zond daarom alle
stukken, op de zaak betrekking hebbende naar het prov.
kerkbestuur van Friesland, waar de zaak thans dient.
Ziedaar de feiten. Hieruit volgt: 1. De kerkelijke
approbatie van een beroep kan op de lange baan ge-
schoven worden door leiders stemgerechtigden man-
dijmaat, wien het niet naar den zin is, mits hij zich
de moeite getroosten wil, uit mondelinge of schrift-
lijke verklaringen van den beroepene een licht we-
gens onrechtzinnigheid te distilleren. 2. Het eerste
het beste kerkelijk bestuur kan zich bevoegd waanen,
gelijk in het onderhavige geval het classicaal bestuur
van Sneeck, te beslissen, wat door een predikant al of
niet mag worden gesproken en geschreven.

Zulke dingen moesten niet kunnen gebeuren. Het is
vooral art. 11. Algem. Reglement, of lever een ver-
keerd toespel daarvan, waardoor zij mogelijk wor-
den. Zoolang het niet bepaald onmogelijk is gemaakt,
de uitdrukking „handhaving lareer kerk”, die in art.
11 A. R. voorkomt, zóó te verstaan, als ware daar
mee handhaving slangs „kerkrechtelijken weg” bedoeld,
zullen kerkelijke procederen over de leer met al de
gevolgen daarvan zich telkens weer kunnen voordoen.
Ik acht dit een verdel over de kerk, waaraan hoe eer
hoe later een einde moet worden gemaakt. De
Synode dient dit te doen. Ik wensch mij daarom tot
haar te wenden met het verzoek, dat zij zulke maat-
regelen berame, als dienstig kunnen zijn, om een
dergelijke opvatting van art. 11 A. R. voor het ver-
volg onmogelijk te maken, als zou met de uitdruk-
king „handhaving lareer kerk” worden bedoeld, hand-
having door kerkrechtelijke uitspraak van de voorspel-
lende leersystemen, die in de Ned. Geloofsbekennende
Heiligheden, Catechismus en de Canonen van Dordrecht
voorkomen.” Meer wensch ik niet te vragen,
omdat ik geene quaesties wensch te stellen, maar te
écarteren.

Wie mij bij dit verzoek willen steunen, noodig ik
uit, mij van hunne intenzie te doen blijken. Mogten
het velen zijn, opdat de Synode gewaarwordt, dat
predikanten en lidmaten van alle rangen den tijd
van geloofsvervolg voorgoed voorbij zenden.

We danken de Hervorming voor de mede-
deeling dezer missive.
Ze teekent.

Over Dr. Hoedemakers houding in zake het
conflict-Liefinck leest men in de Hervorming.

Wij ontzagen van Dr. Hoedemak-
er, een brief, waarin het volgende werd geschreven:
„Ik heb aanhang uit de Hervorming, voorkomende
in de Herv. van J. J. Vrijdag, doet mij zien, dat de
onverdiende lot, mij toegevaald in een vroeger nom-
mer van genoemd blad, u den indruk heeft gegeven,
dat ik debet was aan het bestuur van het Class. Best.
van Sneeck inzake den Heer Liefinck.”

Vergen mij u te zeggen, dat bedoelde uitdrukking
in de Herv. mij om meer dan éne reden zeer ge-
ergerd heeft.

Zij is m. i. niet onschuldig.
De Red. van de Herv. weet zeer goed, dat ik, of
schoon de beilidenis onzer Kerk van hare toegedane,
en ofschoon ik geloof, dat leersrijheid in een kerk,
die hare heiligheden beilidenis heeft, d. i. éene beilid-
nende die in den kerk der eeuwen worden is, wat
zij thans is, de kerk denatueret, evenzeer gekant
tegen de handhaving van de leer door Besturen, zool-
als dit door hen zou moeten geschieden, met de For-
malieren ten maatstaf.

Voor mij is de kerkelijke kwestie onder de tegen-
woordige organisatie volstrekt onoplosbaar; het zoe-
ken van den kwadrant van den Heer Liefinck, dat
Vrijdag, dat ik mij, in den door u bedoelden zin,
niet op de confessionele lijn beweeg, maar roega
niale verloop.

Reorganisatie sonder enige neygedachte, alleen
omdat dit recht, billijk en in overeenstemming is met
de eigenaardigheid van onze Kerk.

Ik neem de vrijheid, u een nummer van de „Gere-
formeerde Kerk” toe te zenden, waarin de zaak Lief-
inck ter sprake kwam en zal u bijvoegen de stelling-
gen, die ik in een kring van predikanten wensch te
verdeligen. Indien gij de goedheid wilt hebben een
en ander in te zien, zult gij betrekken waar ik sta.”

Uit dit schrijven blijkt ook, en ook uit de Nrs. van
de „Gereformeerde Kerk”, die ons geworpen, werd het
ons duidelijk, dat de Herv. met Dr. Hoedemak-
er een loopje nam, toen dit blad hem voorstelde als
de man, die het Classicaal bestuur van Sneeck tot zijn
oordeel over het Sliedrechtse adres deed.

Gehoeft *faai* was dit, geloven wij, niet van
hantgemeend blad, en het doet ons leed, dat wij er
dups van werden ten koste van Dr. Hoedemak-
er.

Wij behooven ons echter niet in te laten met het
geschil tusschen Dr. Hoedemak-
er en Dr. Kuyper; wij
zouden ook niet in staat zijn, het juist te beoordeelen;
want de quaestie, waarover het loopt, liggen, als
men zegt, buiten ons geschiedte.

Wij hebben uit de „Gereformeerde Kerk” en uit
de „onveranderde stellingen” eenigzins kunnen
opmaken „waar Dr. Hoedemak-
er anders dan waar wij staan, maar beiden zien
wij van ons standpunt uit, dat de zaak zeer dui-
delijk, de onwaarschijnlijke uitspraak van den kerkelijken
toestand onder de tegenwoordige organisatie.

Wij hebben ons eindelijk met een verwachting
gevoeld, dat men, door overstemming, tot een
vergelijk, een *modus vivendi* zou komen; tot een
tijdelijke regeling, waartoe voort de verschillende
door verschillende kerkregiep gedeelde partijen de ge-
legenheid zou kunnen geboden worden, om ieder met
zijn eigen kerkbegrip en daaruit opgebouwde kerkin-
richting zijns wegs te gaan.

Voor het oogenlik is dit kanaal al zeer ge-
ring, naar 't ons toechiet. Almede zou er toege-
dijg zijn levendige overtuiging van de onwaarschijn-
heid onzer kerkelijke toestanden. En dan zou men,
om ten eenigzamen vergelyk van tijdelijken aard te komen,
in het kerkgenootschap, zooda het in 1816 gevormd
is en sedert zich ontwikkelde.

Uit Amerika doet men ons de vraag,
hoe het te verstaan zij, dat onlangs door
ons blad werd vastgehouden aan Calvijn's
theorie, om de *Blasie* voorop te stellen,
en dat toch eertijds in uitgegeven predi-
catien door onzen hoofdredacteur tegen „on-
ware vooropstelling” van de verkiezing
gewaarschuwd werd.

Deze zaak ligt eenvoudig.
Als we bij Calvijn's stelsel van „voorop-
stelling” spreken, wordt de quaestie bedoeld,
of in den Raad Gods de eeuwige verkiezing
volgt, dan wel voorop gaat. Een vraag
waarop we in laatst gemelden zin antwoor-
den.

Als we daarentegen de „onware voorop-
stelling” bestrijden, is bedoeld de praktische
vraag, of de prediking en het vermaan be-
ginnen moet, met tot den zondaar te zeggen:
„Het eeuwige heil brengt u alleen de ver-
kiezing Gods,” of wel, dat den zondaar de
Wet en het Evangelie zij te prediken,
om hem eerst na zijn toebereiding in te
leiden in de mysteriën van Gods Raad.

En hierop nu antwoorden we: In de
roeping van den zondaar tot bekeering,
gaat de Raad Gods niet voorop, maar
volgt die.

KUYPER.

Voor wat Dr. Hoedemak-
er aangaat, berust
en zijn eigen vermoeden en het scherpe oordeel
van de Hervorming op puur misverstand.

Ons was van meer dan éne zijde, op stel-
lige wijze, verzekerd, dat Dr. Hoedemak-
er en hij alleen de man was, die in de doffe ge-
moederen van het Classicaal Bestuur van
Sneeck gloed en leven had geblazen.

Alleen op die mededeeling rustte ons schrijven,
en onze dank aan Dr. Hoedemak-
er voor dit teeken van moed en gloed was onzerzijds dan
ook niets anders dan de oprechte uiting van
wat in ons hart omging.

Een „loopje te nemen” met iemand, met
wien bijna dertigjarige vriendschap u verbond,
en met wien de vriendschapsbreuk zulk een
pijnlijke wonde in uw hart achterliet, is in
iemand, die nog niet geheel aan pietet ontard
is, eenvoudig denkbaar.

KUYPER.

Officieele berichten uit de Ned. Geref. kerken.

De kerkeraad der Ned. Geref. kerk van
Schoonewoerd brengt bij dezen ter kennis der
zusterkerken, dat hij op Zondag 16 juni, na
des voormiddags te zijn bevestigd, des avonds,
onder leiding van den consulent, Dr. C. W. J.
Van Lummel, van Waarder, vergaderd zijnde,
onder biddend opzien tot den Heere besloten
heeft, voor zijne kerk alle kracht en geldig-
heid te ontzeggen aan de Synodale reglemen-
ten der Ned. Herv. Kerk en voortaan weer als
bindend te erkennen de aloude kerkenorde-
ningen der Ned. Geref. kerken, laatst berzien
in de Synode van Dordt, ten jare 1619. Dit
besluit aan de Geref. kerken mededeelende,
hoopt en bidt de kerkeraad voornoemd, dat de
band der eenigheid door de werking des
Heiligen Geestes tusschen zijne kerk en de
zusterkerken moge worden gelegd en versterkt,
tot eere van 's Heeren Naam.

Namen des kerkeraad,
F. A. MIDDELKOOP, *pres.*
A. W. DE LEEUW A., *scriba.*

Ook in de kerk van Leerdam kwam het na-
vel verdrag door 's Heeren goedheid tot
reformatie. Op Zondag 16 juni werd de ver-
kozen kerkeraad bevestigd door Dr. C. W. J.
Van Lummel, van Waarder. Maandag 17 juni
besloot de kerkeraad in zijne vergadering allen
band aan de Synodale organisatie van 1816/32
voor zijne kerk te verbreken en tot de ge-
hoorzaamheid aan de Gereformeerde kerken-
ordering terug te keeren. Door deze kennis-
geving biedt hij de hand der gemeenschap aan
de Gereformeerde zusterkerken, met de bede,
dat de Heere, hier en elders, de reformatie
gelukkiglijk doe voortvaren.

Namen des kerkeraad,
J. DE MIK, *pres.*
H. BOEKHOLT, *scriba.*

Aan de kerkeraaden der Ned. Geref.
kerken in Nederland.

De kerkeraad der Ned. Geref. kerk te Ren-
kum en Heelsum heeft in zijne vergadering
van 12 Juni '89, in gebodenheid aan Gods
heilg. Woord, besloten te breken met de kerk-
verwoestende Synodale organisatie, die sedert
1816 ook hier is gehoorzaamd, en tot de ker-
kenordering onzer gereformeerde kerken, laat-
stelijk in 1619 gewijzigd, terug te keeren.

U hierna in kennis stellende, wenschte de
kerkeraad voornoemd, dat de beilidenisband
tusschen de kerken onderling weer moge op-
leven, opdat er weer samenbinding moge zijn tot
vrijmaking en opbouw der Kerke Christi in
onze gemeenten. In de voorbede der kerken
ons aanbevelende,

de kerkeraad voornoemd,
Dr. F. EEMMA, *consulent.*
H. VAN SCHERRENBURG, *pres.*
F. VAN DEN BRINK, *scriba.*

Aan de kerkeraaden der Ned. Geref. kerken
bericht de kerkeraad der Ned. Geref. kerk van
Maartensdijk, dat op 10 Mei de ouderling en
diaken werden bevestigd in hun ambt door
Dr. L. Adriaanse, predikant te Zeist, en dat
daarop in een kerkeraadsvergadering, voor
geheel zijn kerk, de band, die haar tot nu toe
aan de Synodale Organisatie van 1816/32 bond,
werd verbroken, om weer kracht en geldigheid
te verlenen aan de wettige kerkenorde, die